

59. rész

Mottó:

„Amelyik nemzet a múltját nem ismeri, az a jelenét sem érti, s a jövőjét meg nem teremtheti!”

Öt perc történelem fiataloknak és minden érdeklődőnek

Magyar sors – magyar történelem

Európának szüksége van Magyarországra... amely soha nem hagyta magát legyőzni

Petőfi Sándor történelmi küldetése

A Petőfi 200 évében nagyon sokak számára érthetetlen és felháborító, hogy a budapesti Petőfi laktanyát Mária Terézia nevére változtatták át

Mária Terézia, a „jóságos császárnő” uralkodásának négy évtizede során kínosan ügyelt arra, hogy Magyarország, a birodalom része maradjon az alattvaló népek sorában, ne emelje fel fejét, mint ahogy tette a Bocskai- vagy a Rákóczi-szabadságharc során. Mert igaz, hogy a magyar nemesek „*életüket és vérüket*” adták a császárnőért, igaz, hogy **Hadik András** dicsőséget szerzett Mária Teréziának, de ha neki nem tetsző „ellenállásra” került sor, akkor következett **A madéfalvi vérengzés**, aminek során kétszáz székelyt mészároltak le a császári katonák. Kétszer annyi székelyt hurcoltak börtönbe, ahol embertelen körülmények között őrizték őket.

A **Petőfi 200** gazdag eseménytára, az eddig megjelent előadások, könyvek, kiállítások, internetes anyagok, a gyerekeknek és az ifjúságnak szóló összeállításai a magyar társadalom minden rétegének igényét kielégítik. A **Reformkor nagyjai – kicsiknek** című program az alsó tagozat iskolásainak nyelvén mutatja be Petőfit és korát. Ezt követően mindegyik korosztály a bőség kosarából válogathat, ha meg akarja ismerni a reformkort, benne a magyar történelem, irodalom, zeneirodalom, képzőművészetek, tudományok páratlanul gazdag tárházát.

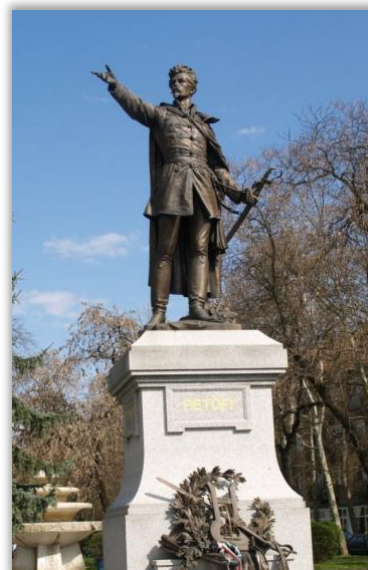
Szerény eszközeimmel csak arra vállalkozom, hogy Petőfi Sándor rövid életének, a magyar irodalomban és történelemben betöltött szerepének egy-egy szeletét bemutassam.

- I. *Petőfi Sándor a magyar köztudatban*
- II. *Szendrey Júlia szerepe Petőfi életében*
- III. *Mi történt Segesvár (1849) után?*

I. Petőfi Sándor a magyar köztudatban

Egy-egy történelmi hős, irodalmi nagyság, a tudomány élharcosai leglátványosabb módon a *köztéri szobrok* formájában jelennek meg az utca embere előtt.

Szent István és Kossuth Lajos mellett a Kárpát-medencében a legtöbb szobor Petőfi Sándort ábrázolja, amit tapasztalhatunk, amikor az ország bármely szegletében járunk. Legismertebb talán a Pest belvárosában, a Március 15. tér melletti Petőfi téren álló szobor. A másik legrégebb, több mint 100 éves szobor Kiskunfélegyházán látható

Petőfi szobra Budapesten és Kiskunfélegyházán

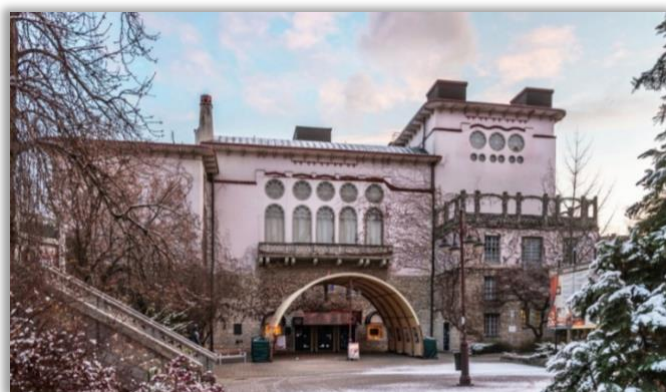
Az egyik legismertebb épület, ami Petőfihez kötődik, amiről a nagy költő jut eszünkbe, az a szülőház *Kiskőrösön*.

A költő kiskőrösi szülőháza és a kertben látható aradi vértanúk emlékfala

Az első Petőfi Sándort ábrázoló szobor 1861-ben készült, ami ma a kiskőrösi szülőház kertjében áll Szendrey Júlia szobrával együtt

Petőfi Színház Veszprémben és Sopronban

Nincs olyan település, legyen akár a legkisebb falu, ahol ne lenne egy Petőfi utca, egy Petőfi tér, vagy egy róla elnevezett iskola, művelődési ház, bármilyen más középület.

Nem véletlen, hogy *nemzetünk lelkiismeretének*, mert Petőfi ezt a nemes szerepet is betölti, az elcsatolt trianoni területeken sok megaláztatást, megpróbáltatást el kellett tűnie még haló poraiban is. A tótok (akik pedig néha még a maguk szülöttjének is tekintik Petrovics István és Hrúz Mária fiát), az oláhok, a rácok, az ukránok a mai napig el akarják tüntetni emlékét az elrabolt területeken. Ezért rombolják le szobrait, emléktábláit, a Petőfihez köthető épületeket, emlékhelyeket. Történtek azonban bizalomgerjesztő próbálkozások is, mint például Erdélyben Nagyváradon, Koltón, Segesvárott és számos más helyen.

A Petőfi család

*Petőfi Sándor szülei. Petrovics István és Hrúz Mária
(Keszthely, Szendrey Júlia Múzeum)*

*Petőfi Sándor testvéröccse, Petőfi István (Keszthely, Szendrey Emlékház)
Orlay Petrich Soma: Petőfi szüleinél (Egy estém otthon)*

Itt érdemes foglalkozni röviden azzal a 2014-ben lábra kapott állítással, mely szerint Petőfi Sándor tulajdonképpen *gróf Széchenyi István gyermeke*. Az idézett mondat Széchenyi döblingi emlékirataiban szerepel, amit ismerve Széchenyi csapongó természetét, látnoki képességeit, sokan sokféleképpen értelmezhetik. „és az összes látnok, akik az utóbbi időben támadtak, mint például Petőfi, aki a fiam, akinek az anyját, mint annyi mást hagytam megdöglenni”.

Nem mennék bele a *fiam* kifejezésbe, amit Széchenyi nem szó szerint írt le, nem elemelve, hogy a *megdöglenni hagyni* kifejezés mit jelent egy lelkiismeretére utaló arisztokrata értelmezésében. Csupán azt a tényt ismerje meg mindenki, aki hitelt ad az állításnak, hogy Széchenyi István barátjával, Wesselényi Miklóssal **1822. március 1-jétől 1822. október 20-áig** közös angliai utazáson vett részt, amit mind Széchenyi, Wesselényi pedig napról napra vezetett naplójában leír. Az 1823. január 1-jén született Petőfi Sándor biológiai apja így nem lehetett Széchenyi, még ha jeles nőcsábász hírében is állt.

Petőfi mellszobor Nagyváradon és szobra a Segesvárhoz közeli Fehéregyházán

A meggyalázott Petőfi szobrok

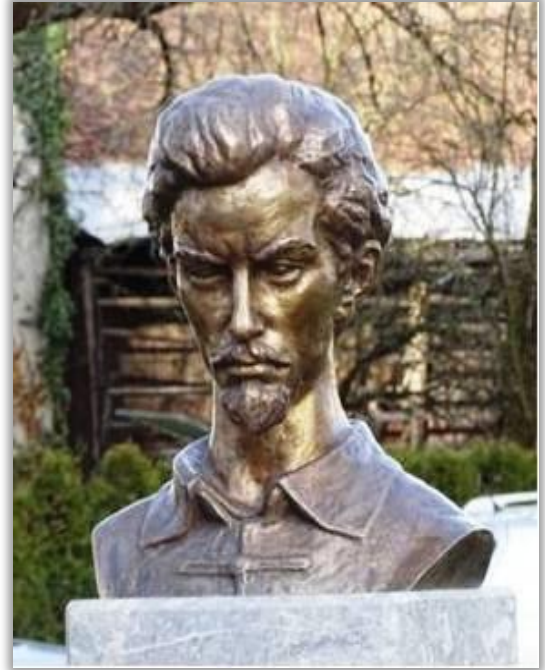
Petőfi Sándor sok hányattatást átélt szobra Pozsonyban. Az eredetileg Pozsony belvárosában felállított márványszobor a város külterületén álló Ligetfaluba került, de ott sem volt nyugta. Hol a kardját törték le, hol bemázolták, elzárták. Kárpátalján, Beregszászon is fellelhető egy Petőfi szobor, amit éppen felgyújtott állapotában (2013) láthatunk a fotón

Petőfi szobra a felvidéki Rimaszombaton (wikimédia, Bojars)

Petőfi Sándor szobra a délvidéki Óbecsén. Ez volt az első egész alakos Petőfi szobor Szerbiában, amit felállítása után kevés idő elteltével megrongáltak. Az egész alakos Petőfi-szobor, az emléktáblával, napjainkban

(L. Móger Tímea fotója)

Petőfi mellszobra a horvátországi Harasztin. (Hunyadi László szobrászművész alkotása)

Petőfi emléktábla Ausztriában annak emlékére, hogy a költő 1840-ben, soproni katonakorában többször átgyalogolt a falun. (Winden am See).

Petőfi mellszobra a szlovéniai Kranjban

Dr. Tarjányi József kutatásai alapján tudjuk, hogy a világban Petőfi Sándor emlékét 416 szobor, 180 emlékmű, 145 emléktábla örökíti meg.

Petőfi Irodalmi Múzeum

A leghitelesebb, legújabb kutatások alapján építették fel a 2023-ban megnyílt kiállítást a Petőfi Irodalmi Múzeumban. „A Károlyi-palota épületében 1957 óta hat állandó kiállítás váltotta egymást, a következő években: 1959, 1973, 1984, 1990, 2000, 2011”. Az idézet a kiállítás bevezető szövegében szerepel. Mind a hét tárlatban közös elem a nagy költő életrajzának megjelenítése. A technikai megoldások változhatnak, a világnézet is változott – hiszen közbejött egy rendszerváltás – az elmúlt több mint negyven évben, de a kiállítás lényegét Petőfi Sándor élete, versei, rövid élete ellenére is kimeríthetetlen munkássága adja.

A Petőfi 200 kiállítás plakátja

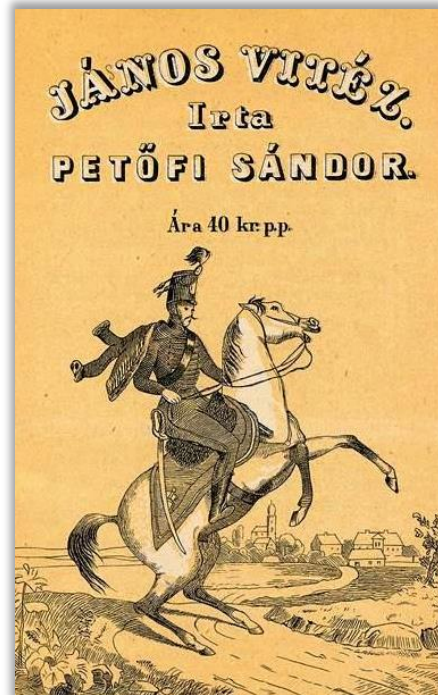

A sajtógép, amilyen az akkori pesti nyomdáknak lehetett, mint például a Landerer és Heckenast nyomdáiban is. Az első művek, amelyek megalapozták Petőfi életútját

Petőfi már 16 évesen elkészítette első versgyűjteményét, de ebből még nem született önálló kötet. Ám újra és újra próbálkozott, hiszen erre készítette a benne rejlő tehetsége, alkotóvágya. Végül, 1844-ben a Nemzeti Kör támogatásával megjelent első kötete *Versek* címmel. Ettől kezdve, mint amikor a zsilipet felhúzzák, ontotta magából a verseket, de a *Helység kalapácsa* című hősköltemény is már ebben az esztendőben, 1844-ben látott napvilágot. Tehetségét, alkotói gazdagságát jelzi, hogy 1844-ben megjelent a *Robin Hood* című angol regény,

Petőfi Sándor fordításában. A *Szerellem gyöngyei* című kötete 1845-ben, majd az igazi áttörést hozó műve, a *János vitéz* 1844-ben írt verses meséje, ami egy pályázat útján váltott ki országos sikert.

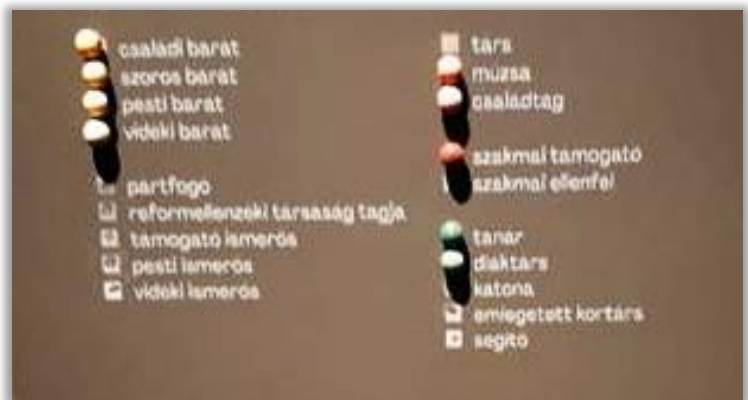
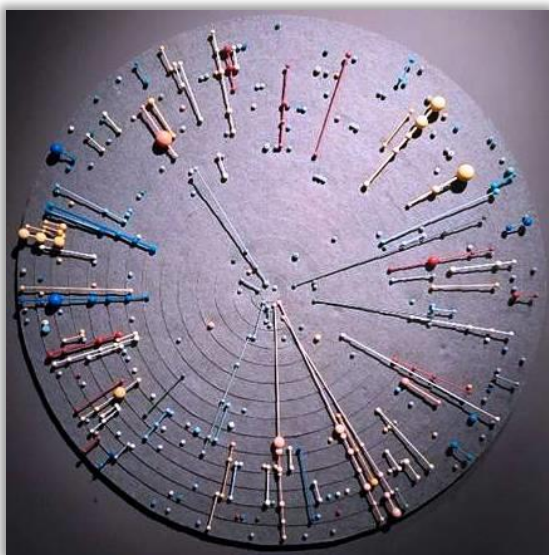

Az 1834-ben készült festmény szerzője ismeretlen, címe Fiatal fiú, ami feltehetően a tizenegy éves Petőfit ábrázolja, mert a vászon hátoldalán Alexander Petrovics név szerepel. A János vitéz első kiadása (1845. március 6.) Vahot Imre kiadása, Grimm Vince kömetszeteivel

Róna Emy rajzai a János vitéz gyerekeknek szóló kiadásához

Petőfit sokan ismerték, s ez a szám egyre nőtt az évek során, ahogyan művei megjelentek. Ő is sok embert ismert, de mint ahogy a mai ember is éli az életét, az ismeretségek sokfelé ágaztak. Barát, ellenség, társ, múzsa, rokon, ismerős, pártfogó, tanár, diák. A Petőfi Irodalmi Múzeum munkatársai óriási munkát végeztek, amikor a fellelhető adatokból összeállították Petőfi úgynevezett *Egohálózata*t. A tablón többek között olvasható, hogy például, amikor Tompa Mihállyal összeveszett, Tompa elégette az összes, Petőfivel váltott levelezését, vele sajnos rengeteg érdekes és pótolhatatlan adatot.

Petőfi Sándor egohálózata, a hozzá tartozó magyarázattal

Petőfi Mezőberényben

Petőfi többször is járt a békési kisvárosban, ahol unokatestvére, *Orlai Petrich Soma* élt, akivel Pápán együtt járt a gimnáziumba. Már első alkalommal egy hónapot töltött Mezőberényben, ahova aztán többször is visszatért. A költő több verset is írt Mezőberényben, a *Büngözsd*i *Bandi* című betyártémát bizonyíthatóan, hiszen Büngözsdi a kisváros környéki puszták egyike. Utolsó látogatására 1849 júliusában került sor, amikor Bem seregéhez sietett, s feleségével és kisfiával itt szállt meg. Itt született *Szörnyű idő* című, utolsó verse.

Ormai Petrich Soma: Petőfi Mezőberényben 1849-ben (Ez volt Petőfi utolsó arcképe)

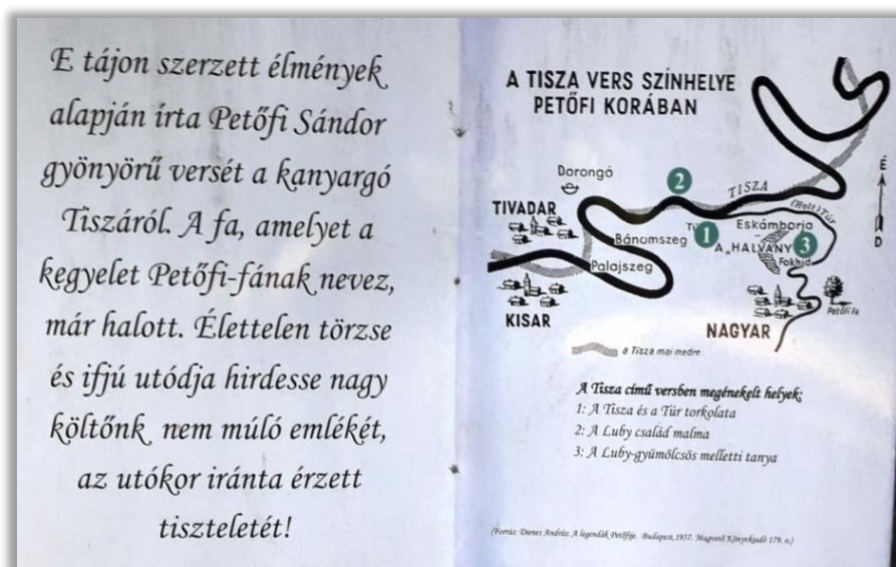
Ormai Petrich Soma (1822-1880), a rokon, barát és festőművész arcképe és mellszobra a kiállítás anyagában

A Petrovics család fennmaradt tárgyai. Petrovics István hentesbárdja és gyertyatartói, Petőfi Sándor borospohara, Petőfi István, az öccse tamburája. Petőfi Sándor 1848-ban, Debrecenben használt századosi szablyája

Petőfiről tudni kell, hogy szinte állandóan úton volt. Gyalogszerrel, szekéren, postakocsin, vándorszínészekkel, sőt az első magyar vasúti vonalon, a Pest-Vác vonaton is utazott. Ez utóbbira 1846. július 15-én került sor, amikor József nádor és családjának, barátainak részvételével érkezett Vácra a 250 meghívott vendég között. A városban éppen ekkor dühöngő tűzvész fogadta az ünneplő társaságot.

Erről az élményről az 1847 decemberében született *Vasúton* című verse tanúskodik. Az *Uti jegyzetek* című prózája számos adattal gazdagítja a nagy költő utazásait. Szerette az utazásokat, hiszen egyre többen ismerik, nagy tisztelettel, sok helyen fáklyás felvonulással fogadják, ünneplik, megvendégelik. Utazásainak köszönhető, hogy számos településen emlékeznek arról, hogy itt járt Petőfi.

Egyik legismertebb helyszín Nagyar, ahol a híres Petőfi fáját ma is nagy tisztelettel vigyázzák a helyiek. A fa 1996-ban elpusztult, de a nagyariak gondoskodtak az utódjáról. Itt írta a Tisza című versét: „Ott, hol a kis Túr siet beléje, Mint gyermek anyja kebelére.” A 6 méteres törzsű, 25 m magas fát villám sújtotta

Petőfi 1846-ban járt ezen a vidéken, meglátogatta Csekén a Himnusz költőjének, Kölcsey Ferencnek a sírját is. Megismerkedett Luby Zsigmond és János nagyari birtokosokkal. Ez a kastély az egyetlen a megyében, ami eredeti formájában áll, ahogy Petőfi is láthatta, s amelyikben több napot is eltöltött.

1848. március 15. A Nemzeti dal

Pozsonyban, 1848. március 3-án az alsóházban hangzott el Kossuth nevezetes és történelemformáló *felirati javaslata*, amit a felsőtábla halogatott tovább küldeni. Petőfi ezért dühében, március 11-én megírta a *Dicsőséges nagyurak* című versét, ami ezúttal is a nyers erőszakra buzdít, ami megjelent több versében is.

Ez azonban még a Pilvaxban szervezkedő barátait is meglepte. A költő elégette a kéziratot, de már késő volt. A szöveg elterjedt. Volt is belőle baja később, több magas rangú politikust, vezetőt is magára haragított. Hasonló hatást váltott ki az 1848 decemberében megjelent *Akasszátok fel a királyokat!* című alkotása.

Petőfi minden verse, minden személyes megjelenése, kerüljön sor arra bárhol, bármikor, hamisítatlan politikai állásfoglalás is volt.

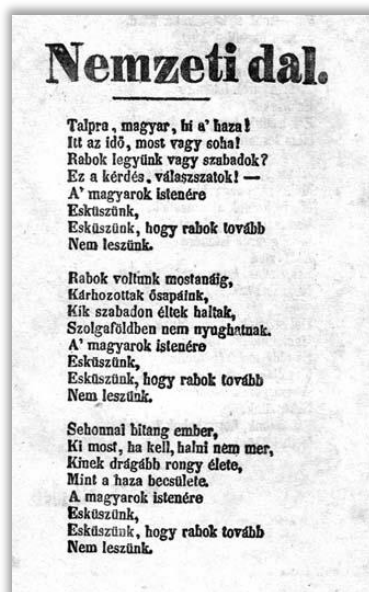
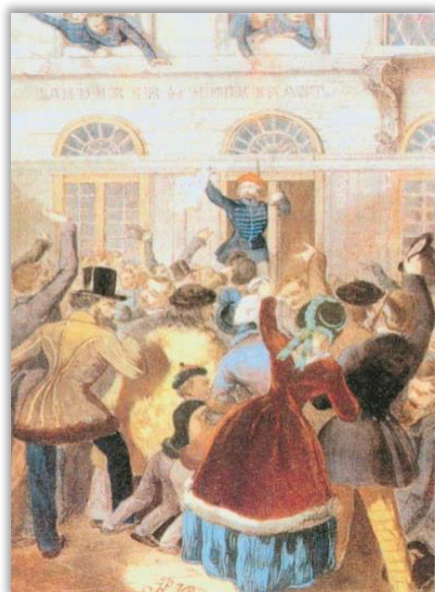
Petőfi és társainak politikusi pályafutásának ikonikus helyszíne a pesti *Pilvax kávéház*, ami örökre összeforrott 1848. március 15-ével, a magyar történelem egyik legjelentősebb eseményével. Ez a nap, ami kezdete volt az első független magyar kormány megalakulásának, továbbá az 1848/49-es szabadságharcnak, vitathatatlanul Petőfi napja volt. Hasonló helyszíne a forradalmi napnak a Nemzeti Múzeum épülete, továbbá több pesti és budai helyszín, amelyek közül ma már csak kevés látható eredeti állapotában.

*A Pilvax Kávéház így nézett ki 1848-ban. A márciusi ifjak gyülekező helye
(wikipedia)*

Petőfi és barátai az Ellenzéki Körrel együtt 1848-ban, a március 19-ei napra készültek, amikor egy lakomát, illetve egy tüntetést terveztek, hogy nyomást gyakoroljanak a pozsonyi diétára. Erre az alkalomra írta meg a forradalom vezére március 13-án a *Nemzeti dalt*. Petőfi elemében volt. Megérezte a soha vissza nem térő lehetőséget, amikor a bécsi forradalom hírére március 15-én a Pilvaxban a reggeli órákban a forradalmi mag kiadta a jelszót, hogy most kell cselekedni. Az ifjak a Pilvaxból elindulva az orvosi és a jogi kar érintésével a *Landerer és*

Heckenast nyomdába mentek, ahol Petőfi fejből diktálta a nyomda szedőjének a Nemzeti dal szövegét, amit helyben ki is nyomtattak.

*Ünneplő tömeg a Landerer- és Heckenast nyomda előtt.
Az 1848. március 15-én kinyomtatott a Nemzeti dal*

A Nemzeti Múzeum lépcsőjén *Egressy Gábor* szavalta el a Nemzeti dalt, miközben a 10.000 főre duzzadt tömeg ünnepelt a múzeum előtt. Egy tömeg átment Budára *Stancsics Mihály* kiszabadítására, akit Pestre hoztak az esti Bánk bán előadásra. Az előadás félbeszakadt, amikor *Egressy Gábor* újra elszavalta a Nemzeti dalt, s azt később már *Egressy Béni* dallamára énekelték. Petőfi ekkor már otthon volt, a Nemzeti dal „járta a saját útját”.

*A forradalmi tömeg a magyar Nemzeti Múzeum előtt 1848. március 15-én
(Ismeretlen művész akvarellje. forrás: wikimedia commons)
Egressy Gábor színész, aki elszavalta a Nemzeti dalt*

*Korabeli öltözet a Petőfi Irodalmi Múzeum kiállítási anyagából.
Jókai Mór kokárdája (A kiállítás anyaga)*

A *cocarde*, (jelentése kakastaréj) a francia forradalom találmánya. Eredetileg a kék-piros-fehér színekből alakították ki a forradalom szimbólumát, s ennek mintájára készült a pesti háromszínű csokor.

Petőfi történelmi szerepe 1848. március 15-én nem ért véget, hiszen Bem oldalán részt vett 1849-ben a végzetes segesvári csatában. Jegyezzük meg, hogy a reformkor, továbbá a forradalom és szabadságharc főszereplői, nagy emberei bizony nem áptak mindig és minden esetben egymással baráti viszonyt. Petőfi és Kossuth, de ide sorolhatjuk Széchenyi Istvánt is, sokszor autokrata, összeférhetetlen magatartást tanúsítottak. Egymással és másokkal szemben is. Ez azonban semmit nem von le a kor formálóinak értékéből, sőt a viták, ellentétek több esetben a politikai életet tovább lendítették, élesztették a Béccsel szembeni ellenállást.

*A segesvári csatában a Petőfit körbevevő kozákok.
A csata hőse, Zeyk Domokos a kozák dzsidásokkal egyedül is felvette a harcot,
többet közülük levágott, majd a túlerővel szemben hősi halált halt*

Fehéregyháza és Héjjasfalva között, Ispánkútnál álló emlékmű a költő feltételezett halálának helyszíne (wikipédia).

Petőfi halála (Madarász Viktor festménye - 1875)

Jókai Mór mondta ki, írta le először, hogy március 15. *Petőfi napja*. A Nemzeti dal és a 12 pont jelentette a magyar forradalom lelkét, gyújtópontját. Petőfi 1848 májusában politikai kampányt indított, amikor Szabadszállás képviselőjelöltjeként indult, mert kötődött a városhoz, szüleinek háza is volt a településen. Az ellenfél emberei Petőfit elüldözték, így ellenfele, Nagy Károly lett a képviselő. Petőfi még párbajozni is akart, fellebbezett, de a szabadságharc elsodorta az újraválasztást.

Jókaival megszakadt a barátsága, depresszióba esett, ekkor írta meg az *Apostol* című önéletrajzi ihletésű művét. Családi kapcsolatai mélypontra jutottak. Júliát apjához, Erdődre vitte. Ő maga Debrecenbe ment Bem seregébe, hogy teljesítse katonai szolgálatát. November végén követte őt Júlia, s a kis Zoltán itt, Debrecenben született meg december 15-én. Petőfi ekkor került Bemmel atya-fiúi baráti-viszonyba, akit követett Erdélybe. Klapkával, Mészáros Lázárral szintén komoly konfliktusba került. Bem Nagyszebenben századossá és szárnysegédévé nevezte ki Petőfit. Nem engedte a csatamezőre, mert többre tartotta költői értékeit, mint hogy katonaként veszélyeztesse életét.

Mindezek ellenére Petőfi a csatákra keveredett. Fegyver nélkül volt akkor is, amikor a kozák dzsidások utolérték a kukoricásban.

Szendrey Júlia szerepe Petőfi életében

Júlia a Keszthely melletti Újmajorban született 1828. december 29-én, akinek első férje *Petőfi Sándor* volt. Majd a nagy költő halottá nyilvánítása után *Horvát Árpád* történész, egyetemi tanár felesége lett. Apja *Szendrey Ignác* lánya születésekor a keszthelyi Festetics-birtok megbecsült gazdatisztje volt.

Szendrey Júlia szülőháza a Keszthelyhez tartozó Újmajorban, amit ma Szendreytelep, illetve Szendrey major néven ismerünk.

A Szendrey Emlékház bejáratánál látható az eredeti emléktábla

Az Emlékházban Szendrey Ignác és Szendrey Júlia közös tablója.

Júlia húga, Szendrey Mária gyermekével

Érdekesség, hogy Júlia 1838-1840 között Mezőberényben, a leánynevelő intézetben tanult, ahova egy négyéves pesti kitérő után ismét visszakerült. (A kisvárosba később is visszatért, amikor férjével annak unokatestvéréhez, *Orlai Petrich Somához* látogattak, akivel Petőfi sok időt töltött együtt.)

A leánynevelő intézetek, illetve Júlia kivételes, külön természete, a romantikus életérzése, vágyakozása egy másik élet után, szülei házában kibontakozhatott. Hiszen elhalmozták mindazzal, amire vágyódott. Zongorát, könyveket, ruhákat, mindent megkapott. Apja aztán Keszthelyt otthagya, Erdődre, a Károlyi-uradalomba szegődött, ahol a birtok felügyelője lett. Júlia itt, Erdődön élhetett igazán ábrándjainak, amikor a vadregényes táj ölen biztonságos, szeretett otthonra talált.

Szendrey Júlia mellszobra az Emlékház bejárata előtti parkban. Júlia képe az Emlékház kiállítási tárgyai között

Szendrey Júlia zongorázott, idegen nyelveken beszélt, tudott táncolni, jártas volt a kor úri szokásaiban. Igazi társasági ember volt. Ennek ellenére szerette a magányt, sokat olvasott, zenélt, igazán akkor érezte jól magát, amikor elmélyedhetett gondolataiban. Unta a vidéki nyárspolgári életet.

Szendrey Ignác képe a Szendrey Emlékház kiállításán. Petőfi Sándor és Szendrey Júlia mellszobra Endrődön, a házasságkötés helyén

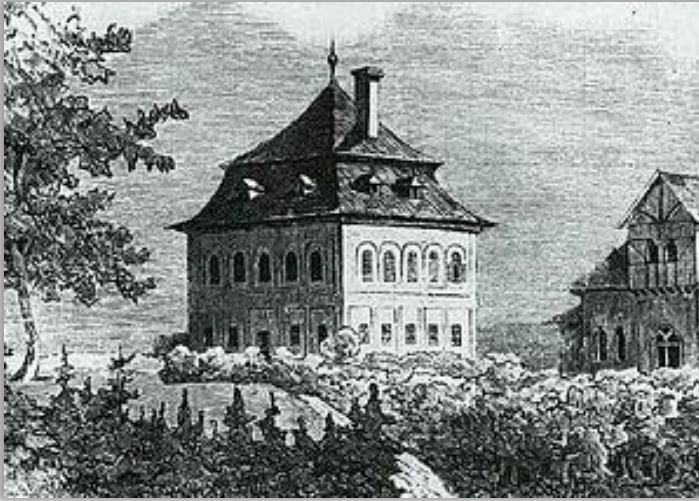

A Szendrey Emlékház kiállított anyagában szerepel Erdőd vára is

Szendrey Júlia Petőfivel, az akkor már ismert, ünnepezt költővel 1846. szeptember 8-án találkozott először, Nagykárolyban. A fiatal és szép lány Petőfi múzsája lett, legszebb szerelmes verseit Júliához írta. Szendrey Ignác ellenezte a lánya kapcsolatát, hiszen Petőfiben ő csak egy vagyontalan poétát látott. Az ő jelöltje lánya számára *Uray Endre* alszolgabíró, birtokos nemes volt.

Az apa azonban ismerte és szerette lányát, egy idő után belátta, hogy nem tudja meggyőzni. Nem akarta tönkre tenni, ezért beleegyezett a Petőfivel történő házasságba, amire 1847. szeptember 8-án Erdődön került sor. Különösen az könnyítette meg Szendrey Ignác döntését, hogy az ifjú pár nem kért hozományt. Maguk szerettek volna boldogulni, irányítani közös életüket.

Júlia példaképe *George Sand*, a különc francia író volt, őt utánozta, amikor például szoknya helyett nadrágot hordott és szivarozott. Abban is követte párizsi példaképét, hogy sokféle művészettel – költészet, próza, zene, tánc, műfordítás, színház – foglalkozott. Szendrey Júlia életében jelentős szerepet töltött be a mesék írása, illetve mesék fordítása. Nevéhez fűződik például az *Andersen* mesék magyarra ültetése.

A Teleki-kastély Koltón, amelyben az ifjú pár a mézesheteit töltötte. Petőfi Sándor és Szendrey Júlia szobra a koltói mézesheteknek állít emléket

(Fotó: Teleki kastély/ Facebook)

Az esküvő utáni mézesheteket Koltón töltötték, Petőfi barátjánál, a kalandos életű *Teleki Sándor* kastélyában. Ezt követően Szendrey Ignác támogatta lányát, aki 1848 márciusában lett állapotos. Ezek a napok életük legfontosabb szakaszát jelentették, hiszen 1848. március 15-e Petőfi nagy napja volt, aminek Júlia egész lényével, tehetségével társa volt férjének. Ő varrta az első kokárdát és tűzte Sándor mellére, maga pedig piros-fehér-zöld főkötőt viselt.

Az *Ellenzéki Kör* gyűlésen Petőfi nem volt jelen, de azt tudjuk, mert lejegyezte, hogyan töltötte el ezt az éjszakát, március 15. előestéjét:

„Az éj nagy részét ébren töltöttem feleségemmel együtt, bátor, lelkesítő, imádott kis feleségemmel, ki mindig buzdítólag áll gondolataim, terveim előtt, mint a hadsereg előtt a magasra emelt zászló. Azon tanácskoztunk, mit kell tenni? mert az határozottan állt előttünk, hogy tenni kell és mingyárt holnap... hátha holnapután már késő lesz!”

Petőfi történelmi jelentősége abban állt, hogy célt tudott adni a forradalmi lendületnek, tudatos volt, tisztán látta, hogy *„logikailag a forradalom legelső lépése és egyszersmind fő kötelessége szabaddá tenni a sajtót.”*

A díszes tárcán ez áll: "Pest, 1848. Petőfi Sándornak." Júlia ajándéka férjének, a Nemzeti dal megírása alkalmából

Március 15-e történéseit is rögzítette Petőfi a naplójába. A Dohány utcai lakásából elszaladt a Pilvaxba, majd ismét hazatért:

„Hazamenvén, előadtam szándékomat a sajtó rögtöni fölszabadításáról. Társaim beleegyeztek. Bulyovszki és Jókai proklamációt szerkesztettek. Vasvári és én föl s alá jártunk a szobában. Vasvári az én botommal hadonászott, nem tudva, hogy szurony van benne; egyszerre kiröpült a szurony egyenesen Bécs felé, anélkül, hogy valamelyikiünket megsértett volna. - Jó jel! - kiáltánk föl egyhangúlag. Amint a proklamáció elkészült, s indulófélben voltunk, azt kértem, micsoda nap van ma? - Szerda - felelt egyik. - Szerencsés nap - mondám -, szerdán házasodtam meg!”

Petőfi Zoltán, Petőfi Sándor és Szendrey Júlia gyermeke, aki 1848. december 15-én született Debrecenben

A forradalom napjai, az áprilisi törvények megszületése, az első felelős kormány megalakulása lázban tartotta az egész országot. A Petőfi család is sodródott az

események mentén. Az ifjú házaspár utolsó együttlétére *1849. július 20-án Tordán* került sor, aztán Petőfi elment Bem seregével az oroszok elleni harcra. Elment, mert többen a szemére vetették, hogy ne csak írjon a harcról hősiességek, hanem bizonyítsa is személyes bátorságával. Petőfi még két levelet írt Székelyföldről a feleségének, aztán már csak a halálhírére hozták. Júlia nem akarta elhinni a tragikus hírt. A csecsemő Zoltánnal Kolozsvárra utazott, ott várta a férjét. Apja hívta haza Erdődre, ahova végül – 1850 februárjában – érkezett meg fiával együtt. Zoltánt apjánál hagyta, ő pedig egyedül Pestre utazott. Előtte még Székelyudvarhelyre, illetve a segesvári csata helyszínére is elutazott, keresve Petőfit, de eredménytelenül.

Törökországba akart utazni, mert azt remélte, hogy ott találkozik Sándorral. De nem kapott útlevelet. Haynau bizalmasához, *Lichtenstein Ferenchez* fordult, aki a segítség fejében szeretőjévé akarta tenni Júliát. Petőfi Sándorné kétségbeesésében *Horváth Árpád* történészhez, egyetemi tanárhoz fordult, s 1850. július 21-én titokban házasságot kötöttek. Amikor ez kiderült, országos felháborodás kísérte Szendrey Júlia döntését. Nem tudták Petőfi Sándornénak megbocsátani a gyors váltást. Arany János *A honvéd özvegye* című versében fogalmazta meg mélységes csalódását, hiszen legjobb barátja emlékét sározza be Júlia idő előtti új házasságkötése. Még ha kényszerből is történt Szendrey Júlia döntése, az első években az ifjú feleség boldog volt és biztonságban érezte magát Horváth Árpád mellett. Ezt bizonyítja, hogy négy gyermeket szült új férjének 1851 és 1859 között (Attila, Árpád, Viola, Ilona), közben azonban Zoltánnal is igyekezett törődni.

Szendrey Júlia és a Horváth-gyerekek, 1860-ban

Ám Petőfi Zoltán labilis idegzete, iskolai elvégzésére alkalmatlan magatartása elválasztotta anyjától. Vándorszínész lett, versek írásával próbálkozott, s 1870-ben, 22 éves korában bekövetkezett halálával magva szakadt a nagy költő családfájának. (Igaz, Petőfi Istvánnak volt egy gyermeke, ám ő házasságon kívül született.)

Júlia házasságának első éveiben elemében volt, rengeteget dolgozott. Többek között 1856-ban megjelentek Magyarországon a nagy dán mesemondó, Andersen leghíresebb alkotásai, amit Szendrey Júlia fordított le magyarra. A kötetben olvasható többek között a *Rendíthetetlen ólomkatona*, amiben a többi mesével együtt felfedezhető a magyar gyermekfolklor számos eleme.

Andersen a dán mesemondó szobra Koppenhágában.

Szendrey Júlia szobra Koppenhágában, a magyar nagykövetség udvarán

Júlia 1867-ben döntött úgy, hogy elköltözik Horváth Árpádtól, aki az első boldog évek után gyökeresen megváltozott. Közben Júlia beteg lett, méhrákot mutattak ki nála, de nem bírta tovább a külső viszonyokat folytató férje mellett, aki például az ágyában pornó újságokat tartott. A betegség hamar legyőzte a legyengült szervezetet. Júlia 1868. szeptember 6-án, hosszú szenvedés után távozott az élők sorából, még a 40. életévét sem töltötte be. (Szeptember 8-án történt az első találkozó Petőfivel, szeptember 8-án tartották az esküvőt, s szeptember 6-án halt meg.)

Említésre méltó a családi sírhely a Kerepesi temetőben. Lánya temetéséről az apja, Szendrey Ignác gondoskodott, aki 1895-ben, 95 éves korában halt meg, túlélte szeretteit, lányait.

A Fiumei úti családi sírhelyről tudni kell, hogy itt van eltemetve *Petrovics István* és *Hrúz Mária*, Petőfi Sándor szülei és *Petőfi István*, Sándor öccse. A családi

sírban nyugszik Szendrey Júlia, aki bár hivatalosan még Horváth Árpád felesége volt, a sírkőre *Petőfi Sándorné, Szendrey Júlia* nevet vésték fel. Mellette, vele közös koporsóban nyugszik fiuk, *Petőfi Zoltán*.

A Petrovics (Petőfi) család sírja a Kerepesi temetőben

Szendrey Júlia érzéseiről így vallott halálos ágyán, atyjának írt levelében: „*Apám azt mondta, hogy én boldogtalan leszek Sándor mellett. Asszonyinak még nem adatott olyan boldogság, mint amit én éreztem, mikor együtt voltunk Sándorommal. Királynője voltam, imádott engem és én imádtam őt. Mi voltunk a legboldogabb emberpár a világon s ha a végzet közbe nem szól, ma is azok volnánk.*”

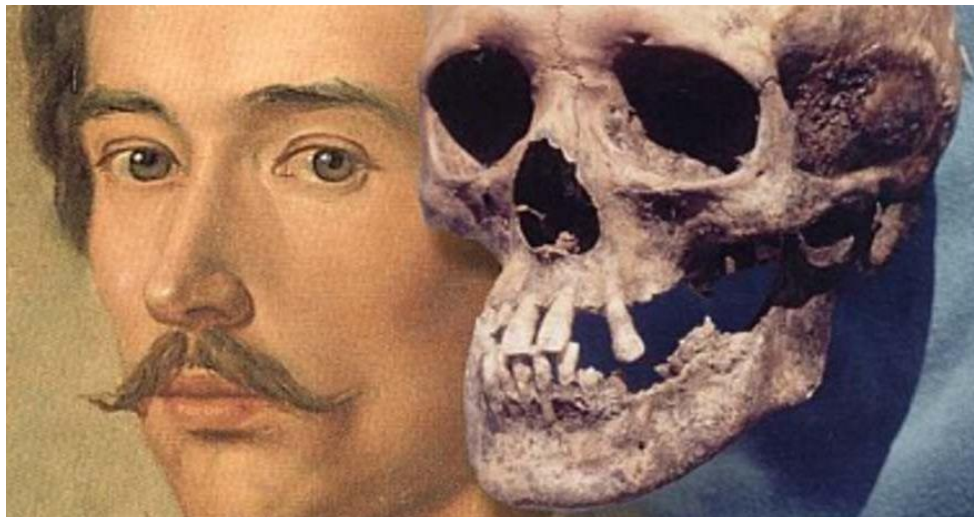
Szendrey Júlia ruhája, amit első várandóssága idején viselt

Petőfi Barguzinban

Nehéz dolog állást foglalni egy olyan ügyben, amin történészek, irodalomtudósok, régészek, antropológusok vitatkoznak évtizedek óta.

Az, hogy Petőfi nem esett el a segesvári csatában, korábban is felmerült. Legendák sora szól arról, hogy orosz fogságba esett, s a távoli Barguzinban, Szibériában élt még közel egy évtizedet.

A ma is tartó, időnként elmérgesedő vita 1989-ben kezdődött, amikor *Morvai Ferenc* kazángyáros három expedíciót is indított szponzorként Barguzinba. A településen, a „száműzöttek sírkertjében” találtak rá *Alexander Petrovics* sírjára. A harmadik feltáró expedíció szakmai vezetőjének Morvai Ferenc az elismert, neves antropológust, *Kiszely István* kérte fel. Kiszely megerősítve több, már korábban elvégzett antropológiai eredményt, szintén bizonyította, hogy a Barguzinban feltárt csontváz Petőfi Sándor maradványaival azonos.

Dr. Kiszely István (Tarics Péter fotója)

A hírt óriási felháborodás követte, a magyar akadémia, a hivatalos szervek és az irodalmi élet jelesei nevetségesnek állították be a Kiszely jelentést. Az ellenpárt

kiderítette, hogy a maradvány egy női holttest, s hozzákezdtek Kiszely professzor lejárataához, múltjának boncolgatásához, aki aztán 2012-ben meghalt.

*Petőfi egyetlen hiteles fotója és a Barguzinban feltárt koponya. (Forrás: Borzák Tibor)
Az állcsont, az előre álló fogak, a magas állcsúcs és több más elem utal arra,
hogy a nagy magyar költő tetemét találták meg. Egyezett a testméret, a költő
ismert testi rendellenességei, köztük a bal láb hiányzó térdkalácsa*

Az 1849. július 31-ei segesvári csata után Petőfi halálának története mellett egy másik történet is napvilágot látott. A *Kéri Edit* kezdeményezte bécsi, illetve a cári és lengyelországi levéltárak kutatásából (hadifogoly névsorok) kiderült, hogy Petőfi tíz magyarral – Lengyelországon keresztül – együtt 1851. január 20-án érkezett meg Szibériába, a barguzini fogolytáborba. Első világháborús magyar foglyok, akik visszatértek a barguzini fogolytáborból, jegyezték le, hogy Barguzinban van Magyar utca, Petőfi utca. Ezek igazságtartalmát nem tudom ellenőrizni.

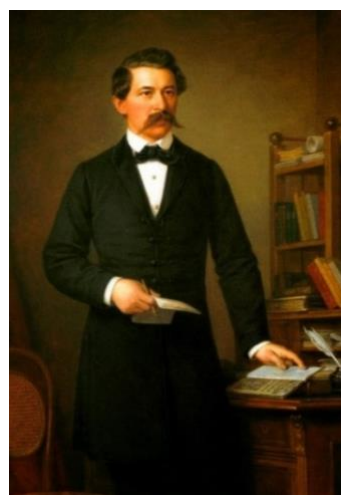
Múlt századi (19. század) feljegyzések tesznek említést egy *Alexander Petrovics* nevű titokzatos és furcsa viselkedésű idegenről, aki a falu tanítója volt, de akcentussal beszélt az orosz. Versek is írt.

Időnként felröppent egy-egy hír Petőfi szibériai tartózkodásáról, ottani életének egy-egy mozzanatáról. Először 1860-ban jelentkezett egy férfi, aki azt terjesztette, hogy ő is ott volt, látta Petőfit, aztán kiderült róla, hogy csaló. Az első sírmegásás már 1902-ben történt, aztán ez is feledésbe merült.

A segesvári csata emlékműve (wikipédia)

A barguzini elméletet elutasítók a politikai paletta másik oldalán állnak. Állításaik – többnyire a gúny hangján – arra épülnek, hogy Petőfi eltűnése körül teljes a bizonytalanság, a sokféle, egymásnak is ellentmondó állítások azt sugallják, hogy a nagy költő valóban elesett a csata során. A hírek terjesztői között akadtak csalók, szélhámosok, anyagi hasznot remélők, hírnévre vágyók, megtévesztettek, a legendák éltetői. A találgatást erősítette a Haynau által elrendelt hírzárlat. Aki csak Petőfi nevét ki merte ejteni, büntetésre számíthatott. *Jókai Mór* törte meg a félelemből eredő hallgatás falát 1856-ban, majd őt követte *Arany János*, amikor elkezdték Petőfi emlékét kutatni.

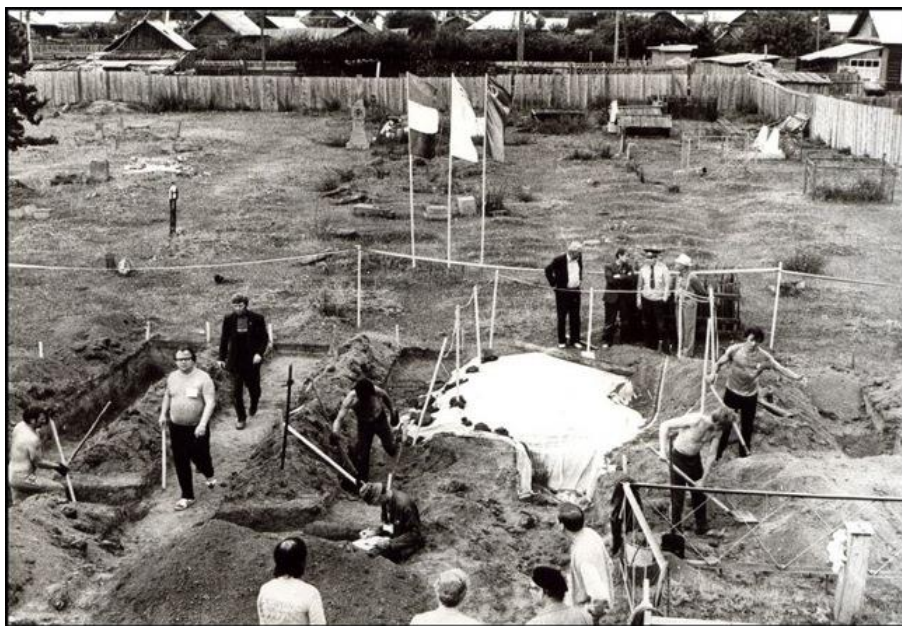
Haynau 1849-ben. Petőfi barátai, Jókai Mór, és Arany János 1848-ban

Éppen, hogy a nemzet nagy költőjéről, a forradalmárról, a zseniről, a rejtélyes eltűnésről volt szó, ezért izgatott egyszerű és tudós embereket. Petőfitől még holtában is félték Bécs urai.

A helyzet ma sem sokban különbözik az említett kortól, mert közel másfél évtized alatt sem sikerült elérni, hogy felnyissák a Kerepesi temetőben a Petőfi család

síriját. *Hrúz Mária* maradványai alapján tisztázni lehetett volna a barguzini csontváz eredetét, de erre minden esetben valamelyik hivatalos szerv nemet mondott. Jogos a kérdés, hogy miért félnek? Így tisztázni lehetne volna, hogy mi az igazság.

Érdemes idézni Hermann Róbert véleményét, aki az 1848/49. évi szabadságharc talán legjobb ismerője, számos könyv szerzője. Állítja, hogy a fogságba esett tisztokról pontos nyilvántartás készült, márpedig Petőfi őrnagyi rendfokozatban volt, ezért fogsága esetén dokumentálni kellett volna személyét. Ugyanakkor létezik egy lista, ami 10 magyar hadifogoly nevét tartalmazza. Sok az ellentmondás.

A barguzini sír felnyitása (Borzák Tibor fotója)

Az 1989-ben kezdődő barguzini Petőfi-sír felnyitása óta eltelt 26 év vitái, ellentmondásai után Morvai Ferenc követői 2015. július 17-ére tűzték ki a temetés napját a Kerepesi temetőben. Erre azonban nem kaptak engedélyt, így a hivatalos, a Petőfi család sírjába tervezett temetés elmaradt, mert a temető felelős igazgatója nem adta meg az engedélyt. Morvai Ferenc és társai titokban eltemették Petőfi általuk hozott hamvait, s a sírkőre ez a felirat került:

"Petőfi Sándor, költő, forradalmár, született Magyarországon 1823-ban, meghalt Szibériában 1856-ban."

(Folytatjuk)

Bánhegyi Ferenc